

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Управа за спречавање
прања новца

Број: ОН-000468-0002/2026
Београд, 17. 3. 2026. године

На основу члана 6. став 1. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/17, 91/19, 153/20, 92/23, 94/24 и 19/25 у даљем тексту: Закон), члана 38. став 1. Закона и члана 114. Закона, а у вези са чланом 105. став 1. Закона, вршилац дужности директора Управе за спречавање прања новца доноси

**СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА
ТЕРОРИЗМА И ФИНАНСИРАЊА ШИРЕЊА ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО
УНИШТЕЊЕ КОД СУБЈЕКТА КОЈИ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ СЕДИШТА,
ПОСЛОВНЕ АДРЕСЕ, ИЛИ ДРУГЕ АДРЕСЕ ЗА КОРЕСПОДЕНЦИЈУ И ДРУГИХ
ПОВЕЗАНИХ УСЛУГА ПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ ИЛИ ДРУГОМ ПРАВНОМ
ЛИЦУ ИЛИ АРАНЖМАНУ**

Овим смерницама уређује се начин на који обвезник над којим Управа за спречавање прања новца врши надзор израђује анализу ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, поступак по коме утврђује да ли је странка или стварни власник странке функционер, поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице, као и начин примене других одредаба прописа којима се уређује спречавање прања новца, финансирања тероризма.

Обвезником над којим Управа за спречавање прања новца врши надзор (у даљем тексту: обвезник) сматра се субјект који пружа услуге седишта, пословне адресе, или друге адресе за кореспонденцију и других повезаних услуга привредном друштву или другом правном лицу или аранжману.

Смерницама се жели подићи свест обвезника о њиховој улози и месту у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма, као и истаћи важност примене свих законских и подзаконских прописа из ове области, јер се само на тај начин ефикасно може супротставити прању новца и финансирању тероризма.

Општи део ових смерница примењују и предузетници и правна лица која се баве пружањем фактодствених услуга и факторинг друштва, док посебан део ових смерница

примењују само они обвезници на које се тај део односи, имајући у виду специфичне околности у вези са ризицима који се односе само на те обвезнике.

ОПШТИ ДЕО

Прање новца и финансирање тероризма - појам

Прање новца и финансирање тероризма су глобална питања која се могу негативно одразити на економску, политичку, безбедносну и социјалну структуру државе. Последице прања новца и финансирања тероризма подривају стабилност, транспарентност и ефикасност финансијског система државе, изазивају економске поремећаје и нестабилност и наносе штету угледу земље и угрожавају националну безбедност. Ризици од прања новца и финансирања тероризма настају и услед пропуста у примени прописа где обвезник може у знатној мери бити изложен ризику и од нарушавања сопственог угледа и репутације у случају изрицања казне надзорног органа.

Када је реч о прању новца, почетна имовина увек проистиче из незаконитих активности, док у случају финансирања тероризма извори могу бити законити и незаконити. Ипак, главни циљ лица која се баве финансирањем тероризма не мора бити нужно прикривање извора новчаних средстава, већ прикривање природе финансиране активности. Када лица желе да уложе новац из законитих активности у финансирање терористичке активности средства је теже открити и пратити будући да су трансакције у мањим износима.

Ефикасан систем борбе против прања новца и финансирања тероризма подразумева анализу ризика од прања новца, анализу ризика од финансирања тероризма и анализу ризика од ширења оружја за масовно уништење.

Прање новца - дефиниција и фазе

Прање новца је процес прикривања незаконитог порекла новца или имовине стечене криминалом.

Прањем новца, у смислу Закона, сматра се: конверзија или пренос имовине стечене извршењем кривичног дела; прикривање или нетачно приказивање праве природе, порекла, места налажења, кретања, располагања, власништва или права у вези са имовином која је стечена извршењем кривичног дела; стицање, држање или коришћење имовине стечене извршењем кривичног дела. Прањем новца, у смислу Закона, сматрају се и наведене активности извршене изван територије Републике Србије.

Када је имовинска корист стечена извршењем кривичног дела, извршилац тражи начин да новац користи тако да не привлачи пажњу надлежних органа. Стога врши низ

трансакција које служе да новац прикажу као законито стечен. Прање новца има три основне фазе:

1. **Прва фаза:** фаза „улагања” је прекидање директне везе између новца и незаконите активности којом је он стечен. У њој се незаконито стечени новац уводи у финансијски систем. Новац се уплаћује на банкарске рачуне, најчешће у виду некезаконите активности у којој се плаћање врши у готовом новцу. Један од начина је оснивање фиктивног привредног друштва које нема пословних активности, већ служи искључиво за полагање „прљавог” новца или уситњавање великих сума новца, а потом његово полагање на рачуне у износима који нису сумњиви и нису предмет пријављивања надлежним органима.
2. **Друга фаза:** фаза „раслојавања” или „прикривања”. Након што је новац ушао у легални финансијски систем, пребацује се са рачуна на који је положен на друге рачуне привредних друштава са циљем да се прикаже нека фиктивна пословна активност или да се обави неки легалан посао (трговина или услуга) са привредним друштвима која легално послују. Главни циљ тих трансакција је прикривање везе између новца и криминалне активности од које потиче.
3. **Трећа фаза:** фаза „интеграције”, у којој се „прлав” новац јавља као новац који потиче од дозвољене делатности. Чест метод интеграције „прљавог” новца у легалне финансијске токове је куповина некретнина или куповина контролних пакета акција акционарских друштава, што представља пример концентрације „прљавог” капитала великих размера, а то и јесте циљ „перача” новца. Интеграција се концентрише на тржишне вредности тј. на оно што се може куповати и продавати. Давање у закуп некретнина је законито, а приход од закупнине није сумњив. Новац се често инвестира и у привредна друштва са пословним тешкоћама, која након тога настављају успешно да раде, а резултати пословања представљају законите приходе. Када новац дође у ову фазу, врло је тешко открити његово незаконито порекло.

Незаконито стицање имовине је главни, ако не и једини, мотив организованог вршења кривичних дела. Да би се уживало у користи стеченој криминалом, мора се лажно приказати да је та имовина законита.

На пласман прљавог новца у Србији значајно утиче положај земље која се налази на балканској рути, преко чије територије транзитирају илегалне робе и средства која дистрибуирају организоване криминалне групе. Зараде од криминалних активности у другим јурисдикцијама, посебно од кријумчарења и трговине наркотицима, тешких крађа и превара улазе у српски финансијски систем кроз готовинске прекограничне трансфере и друге готовинске трансакције.

Према закључцима последње процене ризика од прања новца фазу раслојавања прљавог новца у Србији карактерише коришћење симулованих пословних активности и фантомских компанија. На тај начин се ствара привид регуларних пословних трансакција како би се прикрило незаконито порекло средстава. Криминалне мреже оснивају

привредна друштва и успостављају структуру међусобно повезаних ентитета, као што су shell компаније у пољопривреди или трговини секундарним сировинама које олакшавају вишеструке трансфере користећи лажне фактуре и документацију. Ови трансфери су по правилу у округлим износима и омогућавају одвајање средстава од њиховог незаконитог извора. Након тога се преко физичких лица, перачких предузећа или предузетничких радњи, намењених за даље раслојавање, средства пребацују на крајње примаоце. У ту сврху се користе и услуге професионалаца из реда професија које су обвезници у систему за спречавање прања новца, као што су рачуновође.

Кад је реч о фази интеграције у периоду 2021. до 2023. година тржишта некретнина и робе високе вредности у Србији посебно су подложна интеграцији, јер се незаконита средства реинвестирају у некретнине, луксузна возила и другу вредну имовину. Често се користе повезана и блиска параван лица на која се региструје имовина.

Профил прања новца у Србији

У укупном профилу прања новца у Србији у периоду 2021. до 2023. година доминирају пласмани криминалних прихода који потичу из предикатних кривичних дела почињених у Србији. Постоје и прекогранични случајеви прања новца са регионалним и европским прекограничним елементима. Када је реч о изложености великим и сложеним шемама прања новца, оне нису заступљене у Србији пре свега због усредсређености економије на домаће тржиште и финансијском систему који нема развијене, сложене, иновативне ни ефикасне финансијске услуге. За Србију су карактеристични једноставнији модели прања новца. Актуелни тренд привредног раста Србије праћен је одговарајућим растом ризика од интеграције нелегалних средстава.

Процена ризика

Процена ризика се врши:

- на нивоу државе (национална процена ризика);
- на нивоу сектора (секторска процена ризика);
- на нивоу обвезника;
- на нивоу пословног односа (странке).

Процену ризика на нивоу државе (националну процену ризика) обвезници су сходно члану 6. Закона дужни да узму у обзир приликом израде анализе ризика на нивоу обвезника, односно анализе ризика у односу на своје целокупно пословање (тзв. самопроцене ризика), као и приликом израде анализе ризика на нивоу пословног односа (странке).

Наиме, приликом израде анализе ризика на нивоу обвезника, односно у односу на своје целокупно пословање, обвезник је дужан да узме у обзир степен претње и секторску

рањивост оног сектора којем обвезник припада према резултатима националне процене ризика, као и да, у случају да је странка такође обвезник Закона, приликом израде анализе ризика на нивоу пословног односа (странке) узме у обзир степен претње и секторску рањивост оног сектора којем странка припада. Посебно, приликом израде анализе ризика на нивоу обвезника, обвезник је дужан да узме у обзир и ризичност форме процењену националном проценом ризика, а у којој је обвезник организован, а приликом анализе ризика на нивоу пословног односа (странке) обвезник је дужан да узме у обзир ризичност форме процењену националном проценом ризика, а у којој је странка организована, и то независно од тога да ли је странка обвезник Закона.

Поред наведеног, сходно члану 6. Закона анализа ризика мора бити израђена и у складу са Законом и у складу смерницама надзорног органа.

Наиме, уколико је странка по самом Закону високоризична (нпр. ако је странка или стварни власник странке функционер или је правно лице које је или у чијој је власничкој структури офшор правно лице или странка није физички присутна приликом успостављања пословног односа), обвезник је дужан да такву странку сврста у висок степен ризика од прања новца и финансирања тероризма и да у односу на њу примењује појачане радње и мере. Дакле, приликом израде анализе ризика, таква странка се по самом Закону мора сврстати у висок степен ризика.

Такође, приликом израде анализе ризика обвезник је дужан да анализу ризика изврши у складу са смерницама надзорног органа, односно дужан је да приликом самопроцене ризика узме у обзир критеријуме за анализу ризика на нивоу обвезника који су дефинисани овим смерницама, а приликом анализе ризика на нивоу пословног односа (странке) обвезник је дужан да узме у обзир критеријуме за анализу ризика на нивоу пословног односа (странке), односно да изврши процену географског ризика, ризика странке, ризика услуге, а чији су критеријуми дефинисани у посебном делу ових смерница.

Србија примењује свеобухватан приступ идентификовању, процени и разумевању својих ризика. Централни елемент њеног система је периодична активност националне процене ризика (НПР), која се по закону обавезно спроводи сваке 3 године, и то од 2018. Надлежни органи Р. Србије су доследно испуњавали те законске рокове, и тако спровели следеће НПР:

- 2018: прање новца, финансирање тероризма, процена ризика за НПО, као и правна лица и правни аранжмани;
- 2021: прање новца, финансирање тероризма и финансирање ширења оружја за масовно уништење (ФШОМУ), као и додатни модули за процену ризика правних лица, непрофитних организација, пружалаца услуга у вези са дигиталном имовином (ПУДИ),
- 2024: прање новца, финансирање тероризма и ФШОМУ, као и додатни модули за процену ризика правних лица, правних аранжмана (тј лица страног права), непрофитних организација, ПУДИ.

За процену ризика од прања новца и финансирања тероризма коришћена је методологија Светске банке, која је коришћена и за процену ризика привредних субјеката и правних аранжмана и процену ризика злоупотреба НПО сектора у сврху финансирања тероризма.

За процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине коришћена је методологија Савета Европе, док је за процену ризика од спречавања ширења оружја за масовно уништење коришћена методологија коју је Србија развила користећи ФАТФ методологију и Смернице ФАТФ за пролиферацију, али и искуства која има из претходне процене ризика за коју је коришћена Руси методологија.

У току рада одређени критеријуми из методологија су допуњени на начин да се уважи специфичност државе – правни институти који су успостављени, геополитичка локација, географска позиција Србије, положај Србије у међународном окружењу, те су извесни критеријуми из методологије, како је наведено, претрпели одговарајућа прилагођавања да би се ризик што објективније проценио.

На овај начин уважен је јединствен економски, геополитички и културолошки контекст државе.

Такође, Стручни тим Координационог тела за преиспитивање ризика од прекограничних претњи формиран 2019. године допунио је критеријуме из методологије Светске банке који се односе на прекограничне претње, узимајући у обзир географску позицију државе, међународну сарадњу, структуру клијената и ризичности по резидентности код обвезника и размену података.

Та иновирана листа критеријума користила се и за процену прекограничних претњи и у процени ризика 2021. године, уз методологију Светске банке, као и у актуелној процени ризика.

Поред наведеног, представници Радне групе за процену ризика (национални координатор и руководиоци група) у току спровођења процене ризика 2018. године развили су сопствене критеријуме за процену ризичних форми привредних друштава узимајући у обзир правни и институционални оквир и процес регистрације и пословања привредних субјеката у Србији, како би ризици карактеристични за земљу били откривени и објективно процењени. У овој процени ризика коришћени су и ови критеријуми за коначну оцену ризичности.

Појам ризика, процене ризика, претње, рањивости и последице

- ***Ризик*** је функција три фактора: претње, рањивости и последице.
- ***Процена ризика*** је производ или процес до кога се долази, односно који се врши на основу методологије којом се настоје утврдити, анализирати и разумети ризици од прања новца и финансирања тероризма и представља први корак ка њиховом ублажавању. У идеалном случају, процена ризика садржи оцене о претњама, рањивостима (слабостима) и последицама.

- **Претња** је лице или група лица, предмет или активност који имају потенцијал да нанесу штету, на пример, држави, друштву, економији итд. У контексту прања новца и финансирања тероризма, то подразумева лица која се баве криминалном делатношћу, терористичке групе и њихове помагаче, средства и имовину у најширем облику којима располажу, као и претходне, текуће и будуће активности прања новца и финансирања тероризма.
- **Појам рањивости** или слабости који се користи у процени ризика, односи се на делове система преко којих се претња може остварити или који могу допринети или омогућити вршење активности које нека претња подразумева, односно низ механизма који могу да буду одвраћујући за остваривање претње.
- **Последица** се односи на утицај или штету коју прање новца или финансирање тероризма могу проузроковати и подразумева ефекат који претходно кривично дело и терористичка активност могу имати на финансијске системе и институције, као и на економију и друштво уопште. Последице прања новца или финансирања тероризма могу бити краткорочне или дугорочне и одражавају се на становништво, специфичне заједнице, пословно окружење, националне или међународне интересе, као и на репутацију и атрактивност финансијског сектора у држави.

Када говоримо о процени ризика потребно је имати у виду да процена обухвата инхерентни ризик и резидуални ризик. Инхерентни ризик подразумева резултат претњи и рањивости које су специфичне за одређени сектор. На тај ниво ризика утичу различити чиниоци, а пре свега квалитет и ефективност мера за превенцију и репресију које примењују надлежни органи. Ови чиниоци могу да умање ниво ризика, уколико постоји доследно и делотворно спровођење закона, развијен надзор, адекватни капацитет итд, што у коначном резултира нижим резидуалним ризиком. На нижи резидуални ризик посматрано из угла нпр. Обвезника, може утицати низ контролних механизма који доприносе смањењу ризика одређеног производа, услуге, пословне праксе или начина пружања одређеног производа или услуге.

Закључак последње процене ризика од прања новца је да доминантни начини прања новца у Србији су:

- Симуловане пословне активности: Прање новца кроз непостојеће или увећане пословне активности и извлачење средстава преко повезаних лица, често укључује предузетнике, пољопривредна газдинства и пружаоце услуга.
- Међусобно повезани пословни трансфери: Мрежа субјеката повезаних власничком структуром, која преноси средства на основу лажне пословне документације како би се прикрило незаконито порекло средстава.
- Трансфери на рачуне физичких лица: Средства се на крају трансферишу са рачуна предузећа на рачуне физичких лица, често по основу куповине секундарних сировина или пољопривредних производа.

- **Фантомска предузећа:** Предузећа основана и намењена искључиво за прање средстава без стварне економске активности, често се називају перачка или фантомска предузећа.
- **Употреба предузетничких радњи:** Физичка лица отварају предузетничке радње, посебно како би се олакшало подизање готовине која је укључена у прање новца.

Процена претњи од прања новца

Процена претњи од прања новца усмерена је на предикатна кривична дела, учешће организованог криминала, различите облике одузимања имовинске користи и имовине, криминалне приходе и економске губитке државе због тога. Кривична дела високог степена претње одређена по том основу су: пореска кривична дела, злоупотреба у привредном пословању, трговине наркотицима, корупција у јавном сектору, превара и кривична дела организованог криминала.

Вредност имовине која представља претњу за прање новца процењена је на скоро 1,5 милијарди евра а чине је откривена имовинска корист из поднетих пријава, тамне бројке, одузета имовина, као и имовина која је била предмет прања новца у замолницама упућеним Србији.

Имовина која представља претњу од прања новца у Србији у вредности од 1.563.275.393 ЕУР представља 0,80 % БДП Србије

У односу на исказану висину претње, удео трајно одузете имовине у кривичним поступцима од 165.179.934 ЕУР представља 10,5% укупне претње од прања новца.

Највећи износ одузете имовине бележи се код кривичних дела организованих криминалних група.

Ради се о имовини у вредности од укупно 21.011.238 ЕУР, која је по различитим основима одузета, што је 12,72% укупно одузете имовине или 23,50% укупне претње за прања новца од кривичних дела организованог криминала.

У покренутим истрагама, код злоупотребе положаја одговорног лица као предикатног кривичног дела, бележе се највећи износи имовине која је била укључена у прање новца, 22.507.963 ЕУР. То чини 13,50% процењене имовинске користи за ово кривично дело. Слична је ситуација и са истрагама пореских кривичних дела из којих је вредност имовине укључене у прање новца 23.573.192 ЕУР, што је 6,53% њихове укупне процењене имовинске користи.

Фактори који утичу на повећан степен претње:

Недовољан број покренутих поступака за прање новца за поједина кривична дела: Иако су вредности имовине која је откривена и одузета, као и њене процењене вредности у складу са глобалним трендовима, да је код појединих предикатних кривичних дела

значајан обим процењене имовинске користи обухваћен кривичним поступцима за прање новца, потребно је повећати број предмета прања новца за одређена кривична дела како по питању броја процесуираних лица тако и по питању имовине обухваћене прањем новца. То се односи пре свега на коруптивна кривична дела, код којих се постојеће стање објашњава околношћу да су износи остварене незаконите имовинске користи у тим предметима ниски те нису захтевали учешће трећих лица у њиховом прању. Поред тога, у фокусу пажње надлежних органа када је реч о процесуирању прања новца су предмети у којима су остварени значајнији нелегални приходи. У таквим ситуацијама су покретани поступци и за прање новца, што се јасно види и из студије случаја.

И код прихода стечених неовлашћеним прометом наркотика мали је број покренутих кривичних поступака за прање новца и таква пракса се мора мењати у наредном периоду, без обзира што су код поменутих кривичних дела изузетно високи износи одузете имовине.

Фактори који умањују вероватноћу претње за прање новца:

Вредност одузете имовине: Стопа одузете имовине је виша у односу на глобалан просек.

Значајни износи откривене имовине која је била предмет прања новца: За поједина предикатна кривична дела као што су пореска кривична дела, злоупотреба положаја одговорног лица откривени су и процесуирани значајни износи имовине у предметима прања новца. Такође, код појединих кривичних дела попут нелегалног промета наркотика, високи су износи одузете имовине, па је претња од прања новца у значајној мери елиминисана.

Оцена ризика различитих сектора, као и листа кривичних дела која представљају виши степен ризика, мењала се у последње три процене ризика што се може видети из графике која следи.

2018		2021		2024	
B	Банке	B	Некретнине	B	Некретнине
	Онлајн приређивачи игара на срећу		Онлајн приређивачи игара на срећу		Адвокати
	Некретнине		Банке		Рачуновође
CB	Казина	CB	Рачуновође	CB	Банке
	Рачуновође		Мењачи		Мењачи
	Мењачнице		Казина		Јавни бележници
C	Јавни бележници	C	Посредници у промету непокретности		Посредници у промету непокретности
	Адвокати		Адвокати		Онлајн приређивачи игара на срећу
CH	Тржиште капитала	CH	Факторинг друштва		Пружаоци услуга дигиталне имовине
	Платне институције и институције електронског новца		Тржиште капитала		Казина
	Ревизори		Платне институције и институције електронског новца	C	Поштански оператори
H	Добровољни пензијски фондови	H	Ревизори		Ревизори
	Друштва за осигурање		Јавни бележници	HC	Платне институције и институције електронског новца
	Даваоци финансијског лизинга		Даваоци финансијског лизинга		Тржиште капитала
			Друштва за осигурање		Факторинг друштва
			Добровољни пензијски фондови		Даваоци финансијског лизинга
			Поштански оператори		Друштва за осигурање
					Добровољни пензијски фондови

Приказ степена ризика различитих сектора

Што се тиче предикатног кривичног дела, опсег кривичних дела из категорије високог ризика обухвата следеће:

Пореска кривична дела

- Пореска кривична дела имају највише процењену противзакониту имовинску корист, тј. 360 милиона евра. Пореска кривична дела као предикатна кривична дела за КД прање новца су карактеристична јер процес прања често обухвата више сектора, при чему банкарски сектор игра централну улогу. Ово је и очекивано, јер субјекти који избегавају пореске обавезе обично имају рачуне у банкама где се полажу средства задржана из јавних прихода.

- Поред тога, пружаоци рачуноводствених услуга играју кључну улогу у омогућавању прања новца у овим шемама. Коначна интеграција опраних средстава обично се постиже депоновањем готовине на рачуне правних лица по основу позајмица оснивача, повећањем удела оснивача или куповином вредних добара за личне потребе власника. У неким случајевима, ова средства се користе за исплату неевидентираних плата запосленима, чиме се избегавају порези и доприноси на зараде.

- Значајан део прања прања новца из пореских дела повезан је са „сивом“ економијом, где се нерегистроване делатности користе за избегавање пореских обавеза. Најновија анализа обима сиве економије у Србији из 2022. године показала је да је обим сиве економије у последњих пет година међу регистрованим привредницима смањен са 14,9 на 11,7 одсто БДП-а, што износи суму од чак 6,5 милијарди евра. Процењује се да је свако четврто предузеће укључено у сиву економију, док је пре пет година било свако треће. Према алтернативној, монетарној методи обрачуна, налази о сивој економији такође показују тренд пада са 22,2 на 20,1% БДП-а у протеклих пет година. Делатност која је најподложнија сивој економији је грађевинарство, где се свако пето предузеће налази у сивој зони (као и у прерађивачкој индустрији), а чак 13% радника је неформално ангажовано; при чему је сектор пољопривреде на другом месту. У укупној легалној економији, удео запослених на црно је у протеклих пет година пао са 11% на 8,5%, а број неформално ангажованих радника смањен је за 200.000, што је још једна потврда пада сиве економије.

Корупција у јавном и приватном сектору

Корупција је једна од највећих претњи која је у основи кривичног дела прања новца.

- Кривична дела корупције у Србији обухватају широк спектар кључних предикатних кривичних дела, укључујући злоупотребу службеног положаја, узимање и

давање мита, као и кривична дела у вези са проневером и противправним присвајањем, посебно у области јавних набавки.

- Укупна штета од кривичних дела у вези са корупцијом је значајна, процењује се на 33,5 милиона евра. Ова кривична дела често подразумевају искоришћавање положаја од стране јавних функционера за личну корист, са озбиљним последицама по државне институције и поверење јавности.

Надлежни органи користе вишеслојни приступ у суочавању са овом претњом:

- први приоритет је фокус на откривање прања новца за трећа лица и свих актера код обвезника који би могли бити укључени у прање прихода повезаних са корупцијом, при чему су такви случајеви идентификовани у пракси ;

- други има за циљ гоњење за ПН у вези са предикатним кривичним делом. Овде је у последњих годину дана Србија интензивирала напоре да се бави корупцијом кроз националну кампању за спровођење закона која је довела до значајног повећања истрага и кривичног гоњења случајева корупције високог профила како у јавном тако и у приватном сектору. У сваком од ових случајева, прање новца се прати паралелно као повезано кривично дело. Ова интегрисана тужилачка пракса служи као јасан доказ да је Србија озбиљно посвећена борби против заједничке претње прања новца, где је корупција основно кривично дело.

- трећи, када нема прања новца – који подразумева да се директно одузима приход стечен кривичним делима корупције;

- четврти – да се користе ресурси институција за СПНФТ као што је Управа за борбу против корупције у пружању помоћи антикорупцијским органима у спровођењу превентивних мера, укључујући кроз олакшавање међународне сарадње.

Додатне тачке:

- „Злоупотреба службеног положаја” и „злоупотреба положаја одговорног лица” сматрају се главним предикатним делима повезаним са корупцијом у јавном и приватном сектору са укупном процењеном незаконитом имовинском користи од 199 милиона евра. Ово последње дело такође је такође недвојиви део репресивне политике у области СПН када је реч о обвезницима који су умешани у незаконите радње, укључујући прање новца или операције повезане са преваром. У таквим случајевима кривично дело 'злоупотреба положаја одговорног лица' би се користило против руководства или запослених код обвезника паралелно са кривичним делом ПН, или одвојено, када ПН не би било могуће доказати.

- Када је у питању корупција у јавном сектору, идентификовани су сложени случајеви у којима су корумпирани службеници ангажовали запослене код обвезника ради прања новца.

Трговина дрогом

Код кривичних дела у вези са наркотицима, имовинска корист је процењена на 128 милиона евра. Ова кривична дела су уско повезана са организованим криминалом (види доле).

Дела организованог криминала

- Процењује се да кривична дела организованог криминала стварају имовинску корист која потиче из кривичног дела у износу од 89 милиона евра, међутим овде треба напоменути да се значајан део процене имовинске користи у другим категоријама кривичних дела може трансверзално приписати организованом криминалу, који прожима ове друге сфере криминалног понашања, нарочито неке софистицираније криминалне операције.

- Организоване криминалне групе у Србији, посебно организације мафијашког типа, одржавају јаке везе са транснационалним криминалним мрежама умешаним у трговину дрогом. Ове групе учествују у свим фазама процеса кријумчарења дроге, од набавке наркотика — често из Латинске Америке — до организовања транспорта у Европу и надгледања њихове дистрибуције широм континента. Софистициране методе се користе за прикривање дроге у комерцијалној роби као што су бетонски блокови, хемикалије и банане, док се иновативне технологије користе за избегавање царинских провера и скривање њихове комуникације. Чланови су претежно српски држављани или лица из ширег балканског региона.

- Осим трговине дрогом, ове групе су укључене у широк спектар незаконитих активности које имају за циљ да учврсте своју доминацију у криминалном подземљу. Ове активности обухватају прање новца, трговину утицајем и насилна кривична дела као што су убиства усмерена на супарничке групе, која се често шире изван Србије до Европе и Јужне Америке. Продаја кокаина у Србији помаже у финансирању насилних операција и одржавању кохезије групе. Регрутација се фокусира на млађе појединце, посебно на чланове насилних спортских навијачких група или бивше осуђенике са историјом насилних злочина.

- Упркос томе што првенствено делују ван Србије, ове групе интегришу незакониту зараду у домаћу привреду кроз прање новца. Ово се постиже куповином некретнина, улагањем у грађевинске пројекте, куповином луксузне робе и финансирањем легитимних послова. Да би се томе супротставили, српски тужиоци користе механизме међународне сарадње, што доводи до заплена имовине у Србији, као и у Црној Гори, Шпанији и шире.

- Растућа софистицираност метода прања новца међу мрежама организованог криминала захтевала је формирање сталне радне групе за борбу против организованог и тешког криминала у оквиру ЈТОК-а (основане у децембру 2020), који је успешно разбио 11 група у 13 кривичних поступака у којима је учествовало 189 лица у посматраном периоду.

Међу значајним случајевима је „Балкански картел“, који је прокријумчарио преко седам тона кокаина у више земаља, користећи методе као што су симулирани правни послови и скривени транспорт. Имовина везана за ове операције, укључујући готовину, некретнине и луксузне предмете, заплена је. Овај случај указује на обимне ресурсе и међународни домет умешаности организованог криминала из Србије у регионалне и међународне операције, као и капацитете надлежних органа да се изборе са претњом.

- Успон дигитализације и глобализације трансформише деловање ових криминалних група. Они сада користе шифроване комуникације, шеме за прање засноване на криптовалутама и напредне технологије кријумчарења да би сакрили своје активности и избегли спровођење закона.

Превара

Имовинска корист код преваре процењена је на 36 милиона евра. Превара је недавно премештена у категорију високог ризика, што представља једину промену на овој листи од времена НПР из 2021. Ова допуна је извршена да би се узели у обзир растући ризици од високотехнолошких превара и повезаних трендова прекограничног прања новца.

Кривична дела у категорији средњег степена ризика

Кријумчарење људи и трговина људима

У претходним проценама ризика, ова кривична дела су била сврстана у групу високог степена претње, за шта су постојали бројни разлози као што су врхунац „мигрантске кризе“, број процесуираних организованих криминалних група за ово кривично дело, стварање нових криминалних група које су сарађивале са криминалним групама из других земаља, као и имовинска корист која је откривена и одузета од извршилаца овог кривичног дела. Због укључивања територије Србије у мигрантску руту, било је неминовно да се појединци и групе са ових простора укључе у ланце кријумчарења, а њихова улога је била да мигранте са југа Србије пребаце на север до границе ЕУ. Ово кривично дело, по правилу, врше *ad hoc* криминалне групе. Садашња процена је показала да је дошло до смањења броја миграната, смањења броја организованих криминалних група и нижих нивоа криминалних структура које се баве овом криминалном делатношћу у међународним размерама. Ово је довело до смањења нивоа претње за ово основно кривично дело.

Фалсификовање докумената, превара у обављању привредне делатности, недозвољена трговина и предузетништво

Ове активности чине кључни низ кривичних дела из области привредног криминала, са блажим друштвеним последицама, али и даље значајним по обиму прибављене криминалне користи која доприноси криминализацији привредне делатности у Србији и региону. Ова кривична дела такође често прате активности прања новца организованих криминалних група и професионалаца за прање новца (нпр. фалсификовање докумената), што захтева истрајну пажњу на компоненту прања новца, која прати ова кривична дела, и обрнуто.

Бесправна градња (изградња без дозволе)

Ово кривично дело доноси значајне приходе, а његово спровођење је кључни приоритет у напорима државе да смањи сиву економију и унесе транспарентност у сектор некретнина, који је кључно средство за раслојавање и интеграцију за прање новца у Србији.

Процена рањивости од прања новца

Што се тиче процене рањивости, НПР проучава како факторе на националном нивоу у складу са Методологијом, тако и факторе секторске рањивости.

- Уочени су случајеви недостатка интегритета запослених у низу сектора, што наводи на закључак да се ради о материјалној рањивости. С обзиром на то да се такви случајеви системски идентификују у страним јурисдикцијама у којима постоје свеобухватни системи за СПНФТ (нпр. Велика Британија, САД, Швајцарска, Немачка и други), надлежни органи у Србији су дали приоритет идентификацији таквих чињеница кроз унакрсно испитивање образаца пријављивања и пријава сумњивих трансакција, као и кроз ефикасну сарадњу између органа за спровођење закона и надзорних органа. Примењене су додатне мере за ублажавање ове рањивости, нпр. путем директног лиценцирања и периодичног тестирања овлашћених лица од стране УСПН. Надлежни органи Србије ову рањивост сматрају приоритетном, посебно због могуће штете коју по интегритет система за СПНФТ може да има један проблематични службеник код обвезника омогућавањем прања значајних износа средстава, као што је показано и у домаћим и у случајевима у страним јурисдикцијама. У смислу сектора, ова рањивост је приоритет у погледу банака, адвоката и рачуновођа.
- Остале системске рањивости укључују системско коришћење готовине у сектору дознака новца, као и значајан број и промет обвезника у сектору мењача који захтевају ангажовање значајних ресурса у надзору.

- Што се тиче DNFBP, иако је општа свест о ризицима добра (са неким изузецима) рањивости у неким секторима се тичу малог броја пријава сумње (СТР), и недостака ресурса за ефикасну имплементацију интерних контрола.
- Што се тиче ПУДИ, Србија је извршила две процене ризика, 2021. односно 2024. године, имајући у виду да је први Закон о дигиталној имовини почео да се примењује 2021. године. Сматра се да је материјалност сектора ниска, с обзиром да су у функцији само 2 ПУДИ, с обзиром на строг режим лиценцирања и ефикасност инспекцијских контрола у надлежности НБС; међутим, развој нових технологија у овом сектору захтева константну пажњу и улагање као приоритет за област спровођења закона и надзора, те је све то резултирало оценом средње-високог ризика за овај сектор.

Разумевање секторских ризика

Укупни профил ризика у сектору финансијских институција и ПУДИ, укључујући претње, рањивости и резултирајуће ризике од прања новца, представљен је у следећој табели:

Сектор	Претња	Рањивост	Ризик
Банкарски сектор	Висока	Средња	Средње висок
Сектор давалаца лизинга	Средња	Ниска	Низак
Сектор животног осигурања	Ниска	Ниска	Низак
Сектор друштава за управљање добровољним пензијским фондовима	Ниска	Ниска	Низак
Сектор лица која пружају услуге преноса новца и вредности / инст. е-новца	Средња	Средња	Средњи
Сектор мењачница	Висока	Средња	Средње висок
Сектор факторинга	Средња	Ниска	Низак
Сектор тржишта капитала	Ниска	Средње-ниска	Средње-низак
Сектор ПУДИ	Висока	Средња	Средње висок

Факторинг компаније представљају низак ризик у смислу ПН/ТФ, с обзиром на малу величину тог сектора, ограничену природу пословања, свеобухватне контроле и надзор и веома високу културу усклађености у сектору.

Укупни профил ризика сектора DNFBP, укључујући претње, рањивости и резултирајуће ризике, представљен је у следећој табели:

Сектор	Претња	Рањивост	Ризик
Казина	Висока	Средња	Средње висок
Игре на срећу путем средстава електронске комуникације-онлине	Висока	Средње – висока	Средње висок

Посредници за некретнине	Средње висока	Средње – висока	Средње висок
адвокати	Висока	Висока	Високо
Рачуновође	Висока	Средње – висока	Високо
нотари	Средње висока	Средња	Средње висок

Србија сектор рачуноводства сматра једним од најважнијих сектора у погледу превенције и заштите од прања новца, с обзиром на то да рачуновође обично имају директна сазнања о токовима новца и његовом пореклу у привредним друштвима и да у већини случајева одлично познају своје клијенте. Рачуновође се углавном злоупотребљавају, и свесно (као 'професионалци') и несвесно, у сложеним шемама прања новца у које су укључена правна лица и различите врсте економских и трговинских операција у сврху прања новца.

Често се појављују у улози лица која обављају послове регистрације привредних субјеката, па је уведен превентивни аранжман као мера прикупљања информација за *чуваре система* кроз недавно уведене обавезе у Закону о Централној евиденцији стварних власника. Оне обавезују *чуваре система* да открију свој статус у оснивању и регистрацији предузећа, а рачуновође су у великом броју случајева већ откривале своју улогу у таквим активностима регистрације предузећа.

С обзиром на њихову секторску специфичност, рачуновође су посебан предмет интересовања за надзорне органе и органе за спровођење закона у смислу идентификовања њиховог потенцијалног проактивног учешћа у професионалним шемама прања новца. У анализираном периоду покренута је истрага за кривично дело прање новца против 8 лица, а оптужено је 6 лица која су били овлашћене рачуновође, док су у правоснажно окончаном поступку осуђена 3 лица која су обављала послове рачуновођа. Ово показује, с једне стране, окружење са високим нивоом претњи у сектору, а са друге способност надлежних органа да идентификују и делимично ублаже ову претњу кроз конкретне резултате спровођења.

Анализирајући начин извршења кривичних дела у којима су учествовале рачуновође, утврђено је да су осумњиченима углавном помагали саветима о начинима прања новца кроз отварање привредних субјеката, испостављање фиктивних фактура, које су коришћене како за неоправдане исплате тако и за неоправдани повраћај ПДВ-а, књижење ових фактура, припрему пореских пријава са неосновано исказаним ПДВ, извлачење новца са пословних рачуна привредних субјеката по основу фиктивних фактура или новца који је враћен по основу неоснованог повраћаја ПДВ-а и предаје тог новца платиоцу.

Конкретни модалитети ангажовања рачуновођа сумирани су у НПР из 2021. и из 2024. и детаљније описани у свим извештајима о типологијама које је израдила Управа за спречавање прања новца. Надаље, треба нагласити да су одређене вероватноће за ФТ идентификоване у протеклом извештајном периоду (пре 2019) у вези са рачуновођама, посебно у погледу могућих веза са операцијама ТФ у вези са НПО.

Ризици од финансирања тероризма

Унутар и око Србије, као и суседних региона, испољио се велики број претњи од тероризма, укључујући:

- саморадикализовани појединци,

- етно-сепаратистички покрети,
- идеолошки и верски екстремизам,
- регионалне мреже,
- Борци на страним ратиштима и сукоби у иностранству

Све наведено потенцијално подржава активности финансирања тероризма кроз бројне канале које финансијери тероризма користе (платне институције, мењачнице, финансијске технологије и НПО), а који могу делимично да продру у финансијски систем Србије.

С обзиром на одмеравање инхерентних претњи и постојећих контрола, у НПР се сматра да **финансирање тероризма представља средњи ризик** за циљеве Србије зацртане у њеној Стратегији националне безбедности, посебно у обезбеђивању њене стабилности и безбедности земље и њених грађана, као и напоре за спречавање тероризма у суседним регионима.

Након једног успешног кривичног гоњења и пресуде у периоду 2016-2019 за финансирање тероризма, уз учешће међународних трансфера и НПО, у периоду од 2019. до 2023. године у Србији није идентификован ниједан нови случај финансирања тероризма.

Хипотетички сценарији:

- Саморадикализовани појединци, који су често активни на интернету, могу потенцијално привући спољно финансирање за своје активности.
- Недавни терористички акти 2024. године, етнички сепаратизам и стална регионална нестабилност, посебно на Косову и Метохији, такође би могли да привуку финансијску подршку од симпатизера и екстремистичких мрежа у иностранству.
- Екстремисти могу манипулисати рањивим популацијама, укључујући верске преобраћенике и економски угрожене појединце да несвесно подржавају ФТ.
- Поред тога, прекограничне етничке везе и регионални покрети могу подстаћи развој мрежа ФТ.
- Узимајући у обзир искуство из претходног кривичног гоњења, НПО и даље представљају ризик за ФТ, заједно са потенцијалном злоупотребом *чувара система*, као што су рачуновође.
- Алтернативни системи дознака новца, као и формални системи електронских трансфера и даље се идентификују као високоризични.
- Повратак страних терористичких бораца и даље је потенцијална претња, посебно оних са борбеним искуством који би могли поново да успоставе везе са екстремистичким мрежама и олакшају ФТ.

Фактори смањења ризика:

- Стабилна безбедносна ситуација у Србији од 2021. до 2023. године
- Текуће истраге, хапшења и снажни напори државе у борби против тероризма
- Проактивно спровођење закона, међународна сарадња и одузимање незаконито стечене имовине од организованих криминалних група умешаних у кријумчарење

миграната били су кључни у смањењу било каквих хипотетичких ризика од ФТ који би могли бити повезани са овим активностима.

- Структурисане акције репатријације за стране терористичке борце, затварање кључних повратника и ефикасне мере замрзавања имовине помажу у ублажавању ризика. Стално праћење ових особа не показује непосредне знаке поновног ангажовања у терористичким активностима, иако је будност задржана.
- Посебне процене и мере у вези са секторима високог ризика након НПР из 2021 (е-новац и платне институције).

Секторски преглед ризика од ФТ у Србији на основу НПР из 2024. су следећи:

2018	2021	2024
висок:	висок:	висок:
2018	2021	2024
средње висок: Платне институције Јавни поштански оператер Банке	средње висок:	средње висок:
2018	2021	2024
средњи: НПО	средњи: Институције електронског новца Платне институције	средњи: Платне институције Мењачнице Јавни поштански оператер Фрилансери у ИТ сектору НПО
2018	2021	2024
средње низак:	средње низак: Јавни поштански оператер Мењачнице НПО	средње низак: Сектор туризма и угоститељства Поштанске услуге Рачуновође
2018	2021	2024
низак:	низак: ПУДИС Агенти за некретнине Банке	низак: Јавни бележници Банке ПУДИС адвокати Робне куће Агенти за некретнине Игре на срећу Финансијски лизинг Животно осигурање

		Брокери-дилери и инвестициони фондови Приватни пензиони фондови Факторинг компаније ревизори Високошколске установе
--	--	---

Са аспекта злоупотребе финансирања тероризма, не постоје идентификовани сектори који су у високом и средње-високом ризику. У категорији средњег ризика налазе се платне институције и мењачнице. У категорији ниског до средњег ризика налазе се банке и ПУДИ. Сви остали сектори су у ниском ризику, али неки од њих су подложнији злоупотреби у сврхе финансирања тероризма.

Од 2018. године дошло је до значајне промене у класификацији ризика појединих сектора и више нема сектора у категорији средње-високе. С једне стране, ово се заснива на укупној промени у приступу примене методологије Светске банке, због веће тежине која се придаје превентивним мерама.

Штавише, постојао је низ кључних унапређења у систему за СПН након процеса ICRG (тј. ради скидања са сиве листе ФАТФ), који се тичао целокупног система за СПНФТ, и који је резултирао просечним смањењем ризика од ФТ у свим секторима:

- о Успостављен је нови надзорни приступ у сектору НПО;
- о Власти су појачале свој ангажман у сектору НПО;
- о Донет је нови закон о циљаним финансијским санкцијама (Закон о организирању...);
- о Инкриминација кривичног дела ФТ је измењена;

Такође, у међувремену, банкарски сектор је значајно напредовао у примени мера за СПНФТ, па су и рањивости смањене.

1. Сектори високог ризика

У Србији не постоје идентификовани сектори високог ризика за финансирање тероризма.

2. Сектори средњег ризика

Утврђено је да ови сектори имају умерени потенцијал за финансирање тероризма због рањивости пословања или недовољног регулаторног надзора.

- **Платне институције:** Подложне због недостатка континуираних односа са клијентима и ограниченог приступа идентификационим подацима трећих лица – учесника у трансакцији.
- **Мењачнице:** Учешће у промету злата, односно накита, у количинама које одступају од уобичајене продаје физичких лица.

- **Фрилансери и ИТ сектор:** Потенцијална употреба технолошке експертизе за креирање или подршку онлајн садржаја који промовише тероризам.

3. Сектори ниског до средњег ризика

Ови сектори имају мањи ризик, али одређене активности их чине подложним злоупотреби ТФ.

- **Туризам и угоститељство:** Злоупотреба путем лажних или неискоришћених резервација и нетранспарентних начина плаћања услуга.
- **Поштански оператери:** Ризик транспорта забрањених предмета или готовинских трансакција са ограниченом идентификацијом прималаца.
- **Рачуновође и порески саветници:** Потенцијална злоупотреба кроз манипулацију финансијским подацима за фиктивне или сумњиве трансакције.
- **Банкарски сектор:** Могућа злоупотреба готовинских кредита и брзих трансфера новца, посебно од стране страних држављана из подручја високог ризика.
- **Непрофитне организације:** Препозната рањивост због потенцијалне злоупотребе у прикупљању средстава, трансферима средстава и трошењу на начине који нису у складу са статутарним циљевима.

4. Други

Иако су ови сектори генерално ниског ризика, неки су склонији експлоатацији на основу природе њихових услуга.

- **Пружаоци услуга у вези са дигиталном имовином:** Иако у Србији нису пријављени случајеви злоупотребе, глобални трендови показују рањивост на злоупотребу криптовалута за тероризам.
- **Адвокати:** Подлежу овери уговора о некретнинама и другим трансакцијама велике вредности са потенцијалним терористичким везама.
- **Трговци:** Може се користити за куповину робе са могућом терористичком употребом, као што су опрема за преживљавање, медицински материјал и специјализована техничка роба.
- **Посредници у продаји и закупу непокретности:** Потенцијалне злоупотребе у продаји или закупу имовине од стране лица из подручја високог ризика.
- **Приређивачи игара на срећу:** Потенцијална злоупотреба у онлајн играма на срећу путем анонимних налога и брзих трансфера новца, често повезаних са платформама за дигитално плаћање.

- **Пружаоци услуга финансијског лизинга:** Могу се користити за финансирање сумњиве имовине која није пропорционална типичним пословним активностима.
- **Сектор животног осигурања:** Ризик плаћања великих премија за финансирање тероризма, посебно када су укључене треће стране.
- **Брокерско-дилерска друштва:** Могућа злоупотреба у руковању инвестицијама страних субјеката повезаних са областима високог ризика.
- **Јавни бележници:** Ризик олакшавања трансакција некретнинама и уговора у вези са сумњивим субјектима без довољно дужне пажње.
- **Високошколске установе:** Злоупотребе од стране страних студената ради продужења боравишне дозволе без легитимног образовног ангажмана.

ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ПРОЛИФЕРАЦИЈЕ

Србија је извршила две процене ризика од ФШОМУ 2021. и 2024. године – обе као део свеобухватне вежбе националне процене ризика и коју води подгрупа за ФШОМУ, коју је именovalo Координационо тело.

Систем контроле извоза наоружања, војне опреме и робе двоструке намене у Србији ублажава ризике од финансирања пролиферације нуклеарног оружја кроз снажан правни и институционални оквир усклађен са стандардима ЕУ. Ово укључује процес у три фазе: регистрацију у Министарству унутрашње и спољне трговине, лиценцирање засновано на строгим критеријумима како би се осигурала усклађеност са националним и међународним обавезама, и надзор од стране Царине и релевантних министарстава како би се спречило неовлашћено преусмеравање. Ови органи, који се баве контролом извоза, суочили су се са конкретним случајевима и тиме потврдили своју способност да се суоче са потенцијалним претњама.

У извештајном периоду, Управа је обрадила 5.080 пријава сумњивих активности (САР), од којих се ниједан није односио на ФШОМУ. Од 2021. до 2023. истражено је шест конкретних случајева у којима се сумњало на повезаност са ПФ, али сумње нису потврђене. Систем замрзавања средстава ФТ/ФШОМУ у Србији показао се веома оперативним и ефикасним, о чему сведочи његово решавање различитих случајева, укључујући „лажно позитивне” и примену мера замрзавања на основу домаћих спискова терориста. Способност система да брзо идентификује и управља овим случајевима показује његову робусност и практичну функционалност. Ова оперативна ефикасност сугерише да би систем ефикасно реаговао, да је било директних случајева ФШОМУ у Србији у које су умешани појединци који се налазе на санкционим листама ФШОМУ Савета безбедности УН.

На основу анализе материјалности, претњи, рањивости, праксе контроле извоза и ефикасности контрола за спречавање ФШОМУ, српске власти су закључиле да земља није склона већем броју сценарија ризика од ФШОМУ.

Што се тиче *материјалности*, Србија не поседује карактеристике које је ФАТФ описао у свом Водичу за ФШОМУ које одликују профил високог ризика од ФШОМУ, нпр. да је велики финансијски центар са широким међународним трговинским везама и великим обимом прекограничних трансакција. Финансијски систем земље је релативно изолован од већих глобалних финансијских токова. Банкарски сектор заузима доминантну позицију у финансијском систему Србије и готово је монопол у сервисирању међународних трансакција, што му даје већу материјалност у смислу ФШОМУ у поређењу са другим секторима.

У смислу *претње*, у процени се сматра да је мало вероватно да ће Србија бити коришћена за комплексне или системске активности финансирања ширења оружја, при чему би се финансијска инфраструктура земље користила за финансирање активности ширења оружја за масовно уништење које се дешавају на другим местима широм света. Истовремено, такве активности ФШОМУ нису искључене и и даље се сматрају могућим у виду спорадичних покушаја мањег обима, што је потврђено сумњивим операцијама које нису ФШОМУ које су идентификовале власти. Као могуће кључне карактеристике таквих активности, узимајући у обзир резултате надзора трансакција од стране надлежних органа, означено је следеће:

- *Неуобичајене једнократне трансакције*: Трансакције које нису у складу са типичним финансијским понашањем клијента, посебно велике или сложене трансакције које нису у складу са нормалним пословним активностима појединца или ентитета, могу сигнализирати покушај експлоатације финансијског система Србије у сврхе ФШОМУ. Ово је посебно релевантно за трансакције које укључују страна лица која немају јасне везе са Србијом.
- *Употреба фиктивних компанија или сложених корпоративних структура*: Учешће фиктивних компанија, посебно оних са нејасном власничком структуром или новооснованих ентитета, у финансијске трансакције може указивати на напоре да се прикрије права природа трансакције. Ово је црвена заставица када се такве компаније користе у једнократним пословима или трансакцијама које укључују робу двоструке намене или друге осетљиве предмете.
- *Трансакције које укључују високоризичне јурисдикције*: Финансијске трансакције које укључују земље познате по својој умешаности у активности ширења оружја су значајне црвене заставице. Ово укључује трансфере средстава у или из ових јурисдикција, посебно када је сврха трансакције нејасна или се не поклапа са профилем укључених страна.
- *Учешће нерезидентних појединаца или ентитета*: Учешће нерезидентних појединаца или ентитета у финансијским трансакцијама унутар Србије, посебно оних који немају очигледне пословне или личне везе са државом, могло би да сугерише покушај да се финансијски систем Србије искористи за ФШОМУ.
- *Изненадне промене у пословној активности*: Српска компанија или финансијска институција која се изненада бави активностима које укључују робу високе вредности, технологије двоструке намене или значајне прекограничне трансакције, посебно када не постоји претходна историја такве активности, може указивати на покушај коришћења компаније или институције као канала за ФШОМУ.

Постоји смањена директна претња од ФШОМУ која може укључивати куповину материјала за оружје за масовно уништење у Србији с обзиром на ограничене капацитете

земље за индустрију двоструке намене, у комбинацији са строгим мерама контроле извоза и ригорозним процесом лиценцирања. Међутим, узимајући у обзир одређене сценарије случајева који нису ФШОМУ, који су се десили у прошлости, идентификовани су следећи критеријуми ризика:

- *Диспропорционалне цене робе:* Када је куповна или продајна цена робе двоструке намене или војне робе знатно виша или нижа од тржишне вредности, што потенцијално указује на покушаје да се трансакција оправда под сумњивим околностима (нпр. мотивација страног партнера за дугорочно пословање).
- *Необични трговински путеви или превелики трошкови транспорта:* Када извозне пријаве укључују необичне трговинске руте које значајно повећавају трошкове транспорта, као што је рута робе кроз Србију, а не директно до крајњег одредишта, што може да сугерише намеру да се прикрије право порекло или одредиште робе.
- *Извоз у јурисдикције високог ризика:* Трансакције које укључују земље или ентитете означене за низак ниво транспарентности, посебно када су намена, складиштење и крајња употреба велике количине војне опреме нејасни или у супротности са потребама земље одредишта.
- *Крајњи корисник или страни партнер са сумњивом позадином:* Случајеви у којима дужна пажња открива да крајњи корисник или страни партнер има историју кривичних осуда у вези са незаконитом трговинском праксом или подлеже забранама трговине.
- *Куповина старе или вишка војне опреме од стране богатих земаља:* Захтеви за извозне дозволе који укључују богате нације које купују застарелу војну опрему, где не постоји очигледан стратешки разлог за куповину старијих артикала у односу на модерније алтернативе, што доводи до питања о намеравању употреби или дестинацији ове робе.

Сектори у којима је ризик од ФШОМУ умерен укључују банке, агенте за некретнине, рачуновође, пореске саветнике, адвокате и игре на срећу, док се сматра да остали сектори носе ниске ризике.

Вероватноћа кршења у банкарском сектору је значајно смањена на основу примењених превентивних мера, неспровођење није смањено (остаје неутрално) што је средњи резултат успешних мера и преосталих недостатака у регулацији и примени мера за спречавање ФШОМУ; а избегавање је значајно смањено услед примењених свеобухватних превентивних мера. Стога је за банкарски сектор укупна умјерена оцена ризика првенствено узрокована великим разматрањима материјалности и неким проблемима неспровођења.

За друге секторе у категорији умереног ризика, разматрања материјалности немају исту тежину као за банкарски сектор, међутим питања у вези са вероватноћом кршења и неспровођења су значајнија.

Узимајући у обзир мултиваријантну анализу претње, рањивости и материјалности, процена ризика од ФШОМУ указује на одређени сценарио ФШОМУ који има одређену (иако средње-ниску) вероватноћу у контексту Србије, који укључује ретке, једнократне трансакције кроз банкарски сектор од стране правних лица која се баве пословима реекспорта, уз скривање стварног власништва, слабости у тзв ЦДД процесу (тј. примени

мера познавања и праћења стрнке), везе са страним јурисдикцијама високог ризика, и праће новца кроз трговину као камуфлажу.

Секторска матрица ризика 2024

Сектор 1: Банке Сектор 9: Посредници за некретнине Сектор 10: Рачуновође и порески саветници Сектор 11: Адвокати Сектор 13: Игре на срећу	Висок ризик Средњи ризик
Сектор 2: ПУДИ Сектор 3: Оператори плаћања (укључујући е-новац и поштанске операторе) Сектор 4: Размена Сектор 5: Брокери/дилери, инвестициони фондови Сектор 6: Осигурање Сектор 7: Финансијски лизинг Сектор 8: Добровољни пензијски фондови Сектор 12: Нотари	Низак ризик

Кључне тачке закључка	Утицај на вероватноћу од ФШОМУ
Систем ЦФС у Србији је ефикасан у уочавању директних циљева (мета)	Делимично смањење (-2)
Србија нема карактеристике међународног финансијског центра	Велико смањење (-3)
Србија нема карактеристике међународног трговинског чворишта	Велико смањење (-3)
Јача регионална позиција у финансијама и трговини у поређењу са неким земљама Западног Балкана	Делимично повећање (+1)
Преовлађујући материјално важан положај банкарског сектора у финансијском систему и готово монопол на међународне трансакције	Велико повећање (+3)
Секундарни положај осталих сектора са становишта материјалности у контексту	Велико смањење (-3)
Вероватна претња од актера ФШОМУ који спроводе мање и спорадичне/ретке трансакције у вези са ФШОМУ	Мало повећање (+1)
Мало вероватна претња од системског ФШОМУ кроз софистициране мреже са финансијском оперативном базом у Србији	Делимично смањење (-2)

Приступ заснован на процени ризика

Ризик од прања новца и финансирања тероризма јесте ризик од настанка негативних ефеката на финансијски резултат, капитал или репутацију обвезника, услед коришћења обвезника (непосредног или посредног коришћења пословног односа, трансакције, услуге) у сврху прања новца и/или финансирања тероризма.

Рад рачуновођа једна је од кључних полуга криминалних структура у процесу прања новца из разлога што је након учињене криминалне радње потребно да се кроз књиговодство направи привид легалности за одређене трансакције. Ангажовање рачуноводственог сектора је веома атрактивно за потенцијалне „пераче“ новца зато што ће

свака рачуноводствена исправа која се даје на књижење, уколико поседује формалну исправност, бити прокњижена без обзира да ли су се пословне промене догодиле или не. Рачуновође могу бити злоупотребљене у циљу прања нелегално стеченог новца кроз књижење фиктивних прихода, односно прихода насталих из непостојећих основа пословања, лажно увећаних фактура; кроз књижење увећаних фактура, када се производи и услуге фактуришу по нереално високим ценама, чиме се исказује увећани приход и добит, те се ствара погрешна слика о успешности у пословању правних лица; кроз припрему лажних пријава о заради; кроз пружање савета у циљу утаје пореза; кроз оснивање привредних друштава и добротворних организација и управљање њима, помажући притом у стварању сложених власничких структура ради прикривања сложене шеме прања новца; кроз фалсификовање података у финансијским извештајима итд. Поред наведеног, рачуновође могу пружати и услуге пореског саветовања, што је „перачима новца“ такође атрактивно, јер им рачуновође могу пружити стручне савете који се тичу пореских прописа.

Ризик од прања новца и финансирања тероризма настаје нарочито као последица пропуштања усклађивања пословања обвезника са Законом, прописима и унутрашњим актима којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма, односно као последица међусобне неусклађености унутрашњих аката којима се уређује поступање обвезника и његових запослених у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма.

Прање новца и финансирање тероризма је стваран и озбиљан проблем са којим се обвезници морају суочити како га не би ненамерно или на неки други начин охрабривали или подстицали.

Проблему прања новца се мора приступити као сложенем феномену, како би се његови негативни ефекти избегли „пут“ прљавог новца није лако уочити и препознати, што свакако отежава благовремено предузимање ефикасних мера на његовом откривању, спречавању и сузбијању. Прање новца свакодневно добија нове појавне облике, уз коришћење разних метода и средстава.

Неопходно је да обвезници усвоје приступ заснован на процени ризика ради откривања, процењивања и разумевања ризика од прања новца и финансирања тероризма, како би усмерили своје ресурсе тамо где су ризици највећи и на тај начин спровели одговарајуће мере ублажавања ризика.

Кључни елементи приступа заснованог на процени ризика:

Откривање и процена ризика	Откривање ризика од прања новца и финансирања тероризма са којима се суочава обвезник, с обзиром на странке, услуге, земље пословања, такође узимајући у обзир јавно доступне информације о ризицима и типологијама прања новца и финансирања тероризма
Управљање и ублажавање ризика	Идентификовање и примена мера за ефикасно и делотворно ублажавање и управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма
Континуирано праћење	Дефинисање политика, процедура за праћење промена ризика од прања новца и финансирања тероризма
Документација	Документовање процена ризика, политика и процедура за праћење, управљање и ублажавање ризика од прања новца и финансирања тероризма

Анализа (процена) ризика на нивоу обвезника (самопроцена ризика)

У процесу израде анализе ризика у односу на своје целокупно пословање обвезник процењује вероватноћу да се његово пословање искористи у ту сврху. Анализа ризика у односу на целокупно пословање обвезника има за циљ идентификовање изложености обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма и ПФ сегмената пословања обвезника којима треба дати приоритет у предузимању активности ради ефикасног управљања овом врстом ризика.

Процену ризика на нивоу обвезника (самопроцену ризика) обвезник је дужан да врши **једном годишње, најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину**, а на основу анализе ниже датих критеријума за самопроцену.

Предуслов за израду анализе ризика на нивоу обвезника је израђена анализа ризика свих странака са којима обвезник има успостављен пословни однос, а која, поред узимања у обзир резултата националне процене ризика и императивних законских одредаба, обухвата географски ризик, ризик странке и ризика услуге, а чији су критеријуми за процену дати у посебном делу ових смерница.

Приликом процене ризика на нивоу обвезника, обвезник је дужан да најмање узме у обзир:

- резултате националне процене ризика, односно ризик од претњи и секторску рањивост. У националној процени ризика из 2024. године, овај сектор обвезника није процењиван са аспекта рањивости и изложености претњи од прања новца из разлога што је ова група обвезника постала обвезник Закона изменама и допунама Закона у току 2025. године. Такође, приликом самопроцене ризика потребно је да обвезник узме у обзир и ризичност форме у којој је сам обвезник организован, а према резултатима националне процене ризика, који су наведени ниже у тексту;
- да ли постоје производи или услуге које обвезник нуди у свом пословању, а који могу бити злоупотребљени;
- величину обвезника, да ли обвезник има комплексну власничку структуру, број запослених код обвезника непосредно задужених за обављање послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма у односу на укупан број запослених, број запослених који су у непосредном контакту са странкама, начин организације послова и одговорности, динамику запошљавања нових запослених, квалитет обуке итд;
- укупан број странака;
- број странака са комплексном власничком структуром;
- број странака по форми - према резултатима националне процене ризика из 2024. године, друштва са ограниченом одговорношћу и предузетници представљају облике привредних субјеката са високим нивоом изложености ризику од прања новца, удружења и задруге представљају средњи ниво ризика, а други облици правних лица представљају низак ниво изложености ризику (анализа учешћа правних лица у случајевима прања новца указује на чињеницу да правна лица, посебно мала ДОО, имају централну улогу у прању незаконитих прихода; новац се најчешће пере кроз фиктивне трансакције, у којима се користе лажне фактуре и документи, симулира се пословна активност; такви субјекти су често под контролом организованих криминалних група и користе се за кретање и интеграцију прљавог новца у легитимни финансијски систем).
- процену изложености обвезника прекограничним претњама (број странака које су резиденти и број странка које су нерезиденти, број странка чији су стварни власници домаћи држављани и број странка чији су стварни власници страни држављани, а ако има стварних власника који су страни држављани податак из којих су држава);
- степен ризика својих странака (број странака ниског, средњег и високог степена ризика, нарочито узимајући у обзир број офшор правних лица, функционера и странака које нису биле физички присутне приликом успостављања пословног односа);
- број странака код којих је било сумњивих активности/трансакција;
- број сумњивих активности/трансакција констатованих интерним извештајима и број сумњивих трансакција пријављених Управи за спречавање прања новца.

На основу напред наведених критеријума, као и мера које предузима ради ублажавања ризика од прања новца и финансирања тероризма, обвезник сопствену укупну изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма оцењује као **низак ризик, средњи ризик или висок ризик**.

Од обвезника се не очекује да утврде да ли је кривично дело прања новца или финансирања тероризма извршено. Основни задатак обвезника јесте да обезбеде располагање свим потребним подацима у вези са познавањем и праћењем пословања својих странака, да процене да ли се одређени модели понашања могу довести у везу са кривичним делом и у којој мери, те да у складу са Законом предузму све потребне мере и пријаве сумњиве активности, док Управа за спречавање прања новца и истражни органи даље воде потребне поступке у датом случају, да би утврдили да ли постоји неко кривично дело или не.

Анализа (процена) ризика на нивоу пословног односа (странке)

Као што је напред наведено, процена ризика на нивоу пословног односа (странке) обвезник врши узимајући у обзир:

- Резултате националне процене ризика (ако је странка обвезник Закона, обвезник је дужан да узме у обзир степен претње и секторску рањивост оног сектора којем странка припада, као и ризичност форме у којој је странка организована, независно од тога да ли је странка обвезник Закона);
- императивне одредбе Закона (Законом су прописани случајеви када је обвезник дужан да странку сврста у висок степен ризика и да у односу на њу примењује појачане радње и мере);
- Смернице Управе за спречавање прања новца (географски ризик, ризик странке, ризик услуге, чији су критеријуми дати у посебном делу ових Смерница).

Процена ризика странке се врши не само при успостављању пословног односа са странком, већ током целог трајања пословног односа и степен ризика се може мењати. Тако на пример, одређени пословни однос са странком може на почетку бити процењен као нискоризичан, а затим се могу појавити околности које ће тај ризик увећати и обрнуто. Ово се не односи на случајеве који су на основу Закона сврстани у високоризичне и на које се морају примењивати појачане радње и мере познавања и праћења странке (нпр. када је странка функционер, када странка није физички присутна при утврђивању и провери идентитета, када је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице, код успостављања пословног односа или вршења трансакције са странком из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма).

Степен ризика на нивоу пословног односа (странке) и врсте радњи и мера познавања и праћења странке

На основу извршене процене ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције – обвезник у складу са Законом сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

- категорију **ниског ризика** од прања новца и финансирања тероризма и тада примењује најмање поједностављене радње и мере познавања и праћења странке;
- категорију **средњег ризика** од прања новца и финансирања тероризма и тада примењује најмање опште радње и мере познавања и праћења странке;
- категорију **високог ризика** од прања новца и финансирања тероризма и тада примењује појачане радње и мере познавања и праћења странке.

Обвезник унутрашњим актима може предвидети и додатне категорије ризика.

Међународни стандарди и Закон омогућавају обвезнику да, зависно од степена ризика од прања новца и финансирања тероризма, спроводи три врсте радњи и мера познавања и праћења странке – од поједностављених до појачаних.

- *Опште радње и мере познавања и праћења странке* обухватају утврђивање и проверу њеног идентитета и идентитета стварног власника, прибављање и процену информација о сврси и намени пословног односа или трансакције странке, као и редовно праћење њеног пословања и проверу усклађености активности странке са природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом пословања странке.

- *Појачане радње и мере познавања и праћења странке*, поред општих радњи и мера, обухватају прибављање и процену веродостојности информација о пореклу имовине која је или ће бити предмет пословног односа и додатне радње и мере које обвезник предузима у случајевима прописаним Законом, као и у другим случајевима кад процени да постоји или би могао постојати висок степен ризика од прања новца или финансирања тероризма. Обвезник својим унутрашњим актом дефинише које ће појачане мере, и у ком обиму, предузети у сваком конкретном случају.

Које ће додатне мере обвезник предузети кад неку странку сврста у високоризичну категорију на основу сопствене процене ризика, зависи од конкретне ситуације (нпр. ако је странка тако процењена због власничке структуре, обвезник може својим процедурама предвидети обавезу прибављања додатних података и обавезу додатне провере поднете документације).

Дужност предузимања појачаних радњи и мера постоји у следећим случајевима прописаним Законом:

- а) Нова технолошка достигнућа и услуге

Обвезник је дужан да препозна и да разуме ризике повезане с новим или иновативним производом или услугом, нарочито када то укључује примену нових технологија или метода плаћања. Нови производи и нове пословне праксе, укључујући и нове начине испоруке производа и употребу нових технологија у развоју (како за нове тако и за постојеће производе), нарочито ако за њих не постоји јасно разумевање, могу допринети повећаном ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Приликом примене нових технолошких достигнућа и нових производа или услуга, обвезник је у складу са законом дужан да, поред општих радњи и мера познавања и праћења странке, примењује додатне мере којима се умањују ризици и управља ризиком од прања новца и финансирања тероризма (нпр. чешће праћење странке ради утврђивања да ли је њено пословање очекивано имајући у виду познавање странке, њених прихода и др.).

б) Функционер

Обвезник уређује поступак којим се утврђује да ли је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.

Радње и мере познавања и праћења странке треба да буду кључни извор информација о томе да ли је странка функционер (нпр. информације о основном занимању или запослењу странке). Обвезник користи и друге изворе информација које могу бити корисне за идентификовање функционера.

Да би дошао до релевантних информација за идентификовање функционера – обвезник предузима неку од следећих активности:

- прибавља писмену изјаву странке о томе да ли је она функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера;
- користи електронске комерцијалне базе података које садрже листе функционера (нпр. *World-Check*, *Factiva*, *LexisNexis*);
- претражује јавно доступне податке и информације (нпр. регистар функционера Агенције за борбу против корупције);
- формира и употребљава интерну базу функционера (нпр. веће финансијске групације имају сопствену листу функционера).

Број, односно редослед изложених активности које обвезник предузима треба да омогући веродостојно утврђивање да ли је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.

Писмена изјава садржи следеће податке:

- име и презиме, датум и место рођења, пребивалиште или боравиште и ЈМБГ/лични идентификациони број функционера који успоставља пословни однос или врши трансакцију, односно за кога се успоставља пословни однос или врши трансакција, као и врсту и број личног документа, назив издаваоца, датум и место издавања;

- изјаву о томе да ли је странка према критеријумима из Закона функционер (у изјави треба таксативно навести све случајеве предвиђене Законом);
- податке о томе да ли је функционер физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у држави, односно другој држави или међународној организацији, да ли је члан породице функционера или његов блиски сарадник;
- податке о периоду обављања те функције;
- податке о врсти јавне функције коју функционер обавља или је обављао у последње четири године;
- податке о породичном односу, ако је странка члан уже породице функционера;
- податке о врсти пословне сарадње, ако је странка блиски сарадник функционера.

При успостављању пословног односа са странком која је функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера, односно чији је стварни власник неко од тих лица – обвезник и над том странком примењује појачане радње и мере познавања и праћења. Ове радње и мере обвезник примењује и кад физичко лице престане да обавља јавну функцију (бивши функционер), и то онолико дуго колико му је потребно да закључи да то лице није злоупотребило позицију коју је имало, а најмање четири године од дана престанка обављања те функције.

Подаци и документација прибављени у овом поступку чувају се у досијеу странке 10 година од дана окончања пословног односа.

в) Утврђивање и провера идентитета без физичког присуства странке

Ако при утврђивању и провери идентитета, странка или законски заступник, односно лице које је овлашћено за заступање правног лица или лица страног права нису физички присутни код обвезника – у складу са Законом, обвезник је дужан да, поред општих радњи и мера познавања и праћења странке, примењује додатне мере прописане чланом 39. Закона, које се односе на прибављање додатних исправа, података или информација, на основу којих проверава идентитет странке; додатну проверу поднетих исправа или додатно потврђивање података о странци; прибављање података о разлозима одсуства странке (потребно је да покуша остваривање додатног контакта са странком путем телефона, имејла, Скајпа, Вибера или на други начин и прикупљање још једног идентификационог документа за странку).

г) Офшор правно лице

У складу са Законом, обвезник је дужан да утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице које се јавља у њеној власничкој структури офшор правно лице. Обвезник да би утврдио да ли се ради о офшор правном лицу, може користити листе ММФ-а, Светске банке или списак земаља који је саставни део Правилника о листи

јурисдикција са преференцијалним пореским системом („Службени гласник РС“, број 122/12, 104/18 и 161/20). Ако је на основу спроведеног поступка утврдио да је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице, обвезник је дужан да поред општих радњи и мера познавања и праћења странке предузме и додатне (појачане) мере у складу са Законом.

д) Државе које не примењују међународне стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

У складу са Законом, стратешки недостаци у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма државе посебно се односе на 1) правни и институционални оквир државе, а нарочито на инкриминацију кривичних дела прања новца и финансирања тероризма, мере познавања и праћења странке, одредбе у вези с чувањем података, одредбе у вези с пријављивањем сумњивих трансакција, доступност тачних и веродостојних информација о стварним власницима правних лица и лица страног права; 2) овлашћења и процедуре надлежних органа тих држава у вези са прањем новца и финансирањем тероризма; 3) делотворност система за борбу против прања новца и финансирања тероризма у отклањању ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Када успоставља пословни однос или врши трансакцију када пословни однос није успостављен са странком из државе која има стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма – обвезник је дужан да примени појачане радње и мере прописане Законом.

- *Поједностављене радње и мере познавања и праћења странке* предузимају се у случајевима и на начин који су прописани Законом и Правилником о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма и примењују се на странке ниског степена ризика од прања новца и финансирања тероризма. Странке могу бити сврстане у ову категорију ризика и на основу израђене анализе ризика. Мере познавања и праћења странке које је обвезник дужан да предузима исте су као и опште радње и мере познавања и праћења странке, осим у случају када је странка државни орган, орган аутономне покрајине, орган јединице локалне самоуправе, јавно предузеће, јавна агенција, јавна служба, јавни фонд, јавни завод или комора, односно привредно друштво чије су издате хартије од вредности укључене на организовано тржиште хартија од вредности које се налази у Републици Србији или држави у којој се примењују међународни стандарди на нивоу стандарда Европске уније или виши, а који се односе на подношење извештаја и достављање података надлежном регулаторном телу, када обвезници нису дужни да утврђују стварног власника странке. Обвезник је дужан да успостави адекватан ниво праћења пословања странке, тако да буде у стању да открије неуобичајене и сумњиве трансакције. Кад се појави сумња да је реч о прању новца или финансирању тероризма у вези са странком или трансакцијом на коју су

примењене ове радње и мере, обвезник је дужан да изврши додатну процену и евентуално примени појачане радње и мере.

Континуирано праћење

Учесталост праћења странака према категорији ризика

Након што обвезник разврста странке према степену ризика у категорије:

- ниског степена ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- средњег степена ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- високог степена ризика од прања новца и финансирања тероризма,

обвезник примењује радње и мере познавања и праћења странке, у току трајања пословног односа, у учесталости и интензитету у складу са оцењеним ризиком и промењеним околностима у вези са странком, тако да:

- странке сврстане у низак степен ризика прати најмање једном у две године;
- странке сврстане у средњи степен ризика прати најмање једном у години дана;
- странке сврстане у висок степен ризика прати најмање једном у шест месеци.

Документација

Приступ заснован на процени ризика захтева и документовање процене ризика, као и постојање одговарајућих интерних аката како би се утврдиле полазне тачке и примена адекватних мера и процедура.

Унутрашњи акти

У складу са одредбама Закона, обвезник је дужан да усвоји и примени одговарајуће унутрашње акте којима ће, ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, обухватити све радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма дефинисане Законом, подзаконским актима донетим на основу Закона и овим смерницама. Обвезник је дужан да унутрашњим актима узме у обзир утврђене ризике од прања новца и финансирања тероризма, при чему ти акти морају бити сразмерни природи и обиму пословања, као и величини обвезника, и морају имати одобрење члана највишег руководства. Обвезник је дужан да обезбеди примену ових унутрашњих аката утврђивањем одговарајућих поступака и механизма унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да унутрашњим актима нарочито уреди:

- процес израде анализе ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- поступке и механизме за откривање сумњивих трансакција и/или странака, као и начин поступања запослених након препознавања таквих трансакција и поступке за достављање информација, података и документације на нивоу обвезника;
- одређивање лица задужених за извршавање обавеза из Закона - овлашћеног лица и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад¹;
- мере и радње праћења пословања странке које ће у складу са категоријом ризика странке предузети, односно извршити у току трајања пословног односа, услове за промену њеног статуса према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма и периоде праћења странака према степену ризичности;
- утврђивање прихватљивости странке према степену ризика од прања новца и финансирања тероризма при успостављању пословног односа и у току његовог трајања;
- утврђивање категорије ризика странке, услуга, трансакција према факторима ризика у односу на ризик од прања новца и финансирања тероризма;
- поступак спровођења радњи и мера познавања странке, и редовно праћење њеног пословања у складу са утврђеном категоријом ризика, укључујући проверу усклађености активности странке с природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом њеног пословања, као и евентуалну промену њене категорије ризика;
- поступак спровођења појачаних радњи и мера познавања и праћења странке, када је странка високоризична по самом Закону или на основу извршене анализе ризика, а посебно и поступак утврђивања да ли је странка или њен стварни власник функционер, као и поступак за утврђивање да ли је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице;
- поступак редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона, у складу са Законом и сачињавање годишњег извештаја о извршеној унутрашњој контроли и мерама предузетим након те контроле најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину са саржином прописаном Правилником;
- поступак спровођења редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених у складу с програмом годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања који обављају послове спречавања и откривања

¹ Податке о личном имену и називу радног места овлашћеног лица, његовог заменика и члана највишег руководства одговорног за примену Закона (обавештење или одлуку о именовању са наведеним подацима), као и сваку промену тих података, обвезник је дужан да достави Управи за спречавање прања новца најкасније у року од 15 дана од дана именовања.

прања новца и финансирања тероризма, а који се сачињава до краја марта за текућу годину са садржином прописаном Правилником²;

- вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција.

Саставни део унутрашњих аката је и листа индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да је реч о прању новца или финансирању тероризма или пролиферацији, као и листа индикатора за препознавање сумњивих активности у вези са финансирањем тероризма, које садрже све индикаторе које је израдила Управа за спречавање прања новца и објавила на свом веб сајту (<http://www.apml.gov.rs/srp49/dir/Indikatori.html>). Такође, листе индикатора обвезници могу допуњавати према њима познатим трендовима и типологијама прања новца, као и према околностима које произлазе из пословања обвезника.

Листа индикатора за препознавање сумњивих трансакција је полазиште обвезнику при препознавању сумњивих активности странке. Наиме, у поступку утврђивања постојања елемената за квалификацију одређене трансакције сумњивом, треба узети у обзир индикаторе које је сачинила Управа за спречавање прања новца као надзорни орган. Међутим, трансакција може бити сумњива, а да се не може подвести ни под један индикатор. У том случају обвезник треба да сагледа шири оквир, јер обвезник најбоље познаје своју странку и у том смислу обвезник може проценити да је трансакција сумњива иако се не може подвести ни под један индикатор који је објавила Управа за спречавање прања новца. Са друге стране, у случају да се нека трансакција на основу неког индикатора Управе за спречавање прања новца може окарактерисати сумњивом, то не значи да обвезник одмах мора пријавити трансакцију као сумњиву Управи за спречавање прања новца, већ да странку појачано прати, па у зависности од наступајућих околности, процени да ли треба пријаву извршити Управи за спречавање прања новца. Пријава сумњиве активности странке се врши на обрасцу који је саставни део Правилника.

Ако запослени код обвезника који је у непосредном контакту са странком посумња да у вези с том странком или њеном трансакцијом постоји ризик од прања новца и финансирања тероризма, дужан је да о томе сачини интерни писмени извештај и да га, у року и на начин који су утврђени унутрашњим актом тог обвезника, достави лицу задуженом искључиво за извршавање обавеза из Закона и других прописа којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма, односно овлашћеном лицу. Овај извештај треба да садржи оне податке о странци и трансакцији који овлашћеном лицу омогућавају да процени да ли су странка, односно трансакција сумњиви.

Ако, на основу овог извештаја или на основу других информација о постојању ризика од прања новца и финансирања тероризма које непосредно сазна, овлашћено лице неку трансакцију оцени сумњивом – то лице надаље поступа у складу са Законом, а ако је тако не оцени – дужно је да о тој оцени сачини белешку.

² Поред наведеног, обвезник је дужан да сачини службену белешку о спроведеној обуци, чија је садржина такође прописана Правилником.

Поред израде интерних аката, обвезник је дужан да документује све радње и мере које предузима према странци у складу са Законом.

Идентификација странке, њеног заступника, пуномоћника, стварног власника, анализа ризика странке, уношење података у евиденције (све радње и мере) врше се приликом успостављања пословног односа са странком и сви подаци и документација се редовно ажурирају и чувају у пословној документацији. Идентификација странке врши се увидом у документацију из званичног јавног регистра државе седишта странке или непосредним увидом у исти, односно увидом у лични документ на чијим копијама у папирном облику, односно очитаном изводу личног документа у папирном облику се уписују датум, време и лично име лица које је извршило увид у документ, односно копија документа у електронском облику садржи квалификовани електронски печат, односно квалификовани електронски потпис са придруженим временским жигом. Такође, копијом документације, односно очитаним изводом личног документа сматра се и дигитализовани документ и копију документације, односно очитан извод личног документа може се чувати у папирном или електронском облику.

Такође, обвезник је дужан да чува податке и припадајућу документацију у складу са Закона о спречавању новца и финансирања тероризма.

ПОСЕБАН ДЕО

Посебан део ових Смерница примењује обвезник на који се тај део односи, имајући у виду специфичне околности у вези са ризицима.

1. Врсте ризика код субјеката који пружају услуге седишта, пословне адресе, или друге адресе за кореспонденцију и других повезаних услуга привредном друштву или другом правном лицу или аранжману

Процена ризика, у смислу ових Смерница, треба да обухвати најмање следеће три основне врсте ризика: географски ризик, ризик странке и ризик услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности. У случају идентификовања других врста ризика, а зависно од специфичности пословања - обвезник проценом треба да обухвати и те врсте ризика.

I Под **географским ризиком** подразумева се ризик који је условљен географским подручјем на коме је територија државе порекла странке, њеног власника или већинског оснивача, стварног власника или лица које на други начин контролише пословање странке, односно на коме је држава порекла лица које са странком обавља трансакцију.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе, или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;

- државе које су од стране кредибилних институција (FATF, Савет Европе, ММФ, Светска банка и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Овде се посебно указује на процес - ICRG FATF (Радна група за праћење међународне сарадње). После сваког одржаног састанка FATF објављује списак држава које по мишљењу Радне групе не поседују одговарајући систем за борбу против прања новца и финансирања тероризма;

- државе које су од стране кредибилних институција (FATF, УН и др) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;

- државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

- оф-шор правна лица, у складу са Законом.

Листа држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма се објављује на интернет страници Управе за спречавање прања новца. Листа држава заснована је:

- 1) на саопштењима ФАТФ (*Financial Action Task Force*) о државама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем;

- 2) на саопштењима ФАТФ о државама/јурисдикцијама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, које су у циљу отклањања препознатих недостатака исказале опредељеност на највишем политичком нивоу за отклањање недостатака, које су у ову сврху направиле акциони план у сарадњи са ФАТФ, и које су у обавези да извештавају о напретку који постижу у отклањању недостатака;

- 3) на извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал).

Државе које примењују стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда Европске уније или виши су:

- 1) Државе чланице ЕУ;

- 2) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) са делотворним системима за спречавање прања новца и финансирања тероризма, процењеним у извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ (*Financial Action Task Force*) и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал);

- 3) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које су веродостојни извори (на пример *Transparency International*) означили као државе које имају низак ниво корупције или друге криминалне активности;

4) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које, на основу веродостојних извора, попут извештаја о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал), објављених извештаја о напретку те државе након извештаја, имају обавезе прописане законом да се боре против прања новца и финансирања тероризма у складу са ФАТФ препорукама и делотворно имплементирају те обавезе.

Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма носе странке које имају уговорни однос и обављају пословну делатност са лицима из офшор зона. На пример, високоризична ће бити странка која има промет услуга са странком која има седиште у држави са привилегованим пореским системом. На овај део је указала и процена ризика државе, када се посматрају студије случаја, пресуде за прање новца и типологије понашања криминалних група, а нарочито када је реч о организованим криминалним групама, обвезник мора бити свестан процењених прекорганичних претњи и са дужном пажњом анализирати односе где се као географски елемент појављују офшор зоне и земље региона.

Наиме, иако одређене земље примењују стандарде, то не значи да ће одмах бити стављене у групу земаља, према процени ризика код обвезника у низак ризик, већ се мора имати у виду типологија понашања и предмети прања новца, који су указали на виши ризик одређених земаља којима обвезник мора приступити са дужном пажњом.

Низак ризик од прања новца може носити странка која има уговорни однос са странком из региона. На пример нискоризична може бити странка која има промет робе са странком из државе региона јер постоји економска оправданост за таквим односом.

Или на пример нискоризична може бити странка, која је регистрована за промет робе и где се даље пратећи пословање закључује да су све извршене трансакције са добављачима и купцима повезане са послом који обавља и нису регистровани на дестинацијама које би указале на евентуалан повишен ризик.

II Ризик странке - Обвезник утврђује приступ ризику странке, на основу сопствених искустава и познавања правила пословања. Ипак, дужан је да примењује ограничења из Закона и других прописа којима је регулисано спречавање прања новца и финансирања тероризма.

1) На појачани ризик могу указати следеће неуобичајене активности:

- странка приликом успостављања пословног односа са обвезником избегава лично појављивање, већ инсистира на посредном контакту;
- странка без посебног разлога захтева брзо обављање посла без обзира на веће трошкове које ће овакво поступање изазвати;
- странка нуди новац, поклоне или друге погодности као противуслугу за послове за које постоји сумња да нису у потпуности у складу са прописима;

- странка често мења своје седиште, пословне адресе, или друге адресе за кореспонденцију, иако за то не постоји оправдани разлог;
 - странка нема запослених, нити пословне просторије, а што није у сразмери са обимом пословања; врши честе промене назива, власничке структуре и др.
- 2) странке код којих је, због структуре, правне форме или сложених и нејасних односа, тешко утврдити идентитет њихових стварних власника или лица која њима управљају, као што су пре свега:
- фондације, трастови или слична лица страног права,
 - добротворне и непрофитне невладине организације,
 - офшор правна лица с нејасном власничком структуром и коју није основало привредно друштво из земље која примењује стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда прописаних Законом;
- 3) пољопривредна газдинства;
- 4) странке које обављају делатности за које је карактеристичан велики обрт или уплате готовине (ресторани, пумпе, мењачи, казина, цвећаре, трговци племенитим металима, аутомобилима, уметничким делима, превозници робе и путника, спортска друштва, грађевинске фирме);
- 5) функционери, у складу са Законом;
- 6) приватни инвестициони фондови;
- 7) странке чију је понуду за успостављање пословног односа одбио други обвезник, односно лица која имају лошу репутацију;
- 8) странке за које постоји сумња да не поступају за свој рачун, односно да спроводе инструкције трећег лица;

Додатно напомињемо да уколико обвезник процени да странка офшор правно лице или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице има сложену власничку структуру (као на пример велики број правних лица у оснивачкој структури, од којих су лица која имају значајан удео у оснивачком капиталу регистрована на офшор дестинацијама и када се не може једноставно утврдити ко је стварни власник тих правних лица), исти је дужан да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од стварног власника странке или заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и да о томе сачини службену белешку коју чува у складу са Законом.

Обвезник нарочито мора посветити појачану пажњу уколико склопи пословни однос са странком која се бави: купопродајом непокретности, улагањем у инвестиције, бави се грађевинском делатношћу, изградњом некретнина, прометом по основу робе и услуга учестало и у значајним износима без личног покрића у документацију, а затим и на лица која новац инвестирају кроз куповину хартија од вредности.

Ситуације које су описане у националној процени ризика указују на виши ризик код горе поменутих активности. Све активности које су побројане, а препознате су код странке, заслужују већу пажњу и процену ризика, као и потребу да се послови ових лица чешће прате и процењују.

III Ризик услуге подразумева следеће:

- 1) пословни односи са лицем које се бави трговином оружја, војне опреме или производима двоструке намене;
- 2) пословни односи са лицем које се бави прометом злата и уметничким делима;
- 3) услуге које су нове на тржишту, тј. нису раније нуђене у нефинансијском сектору, па се морају посебно пратити ради утврђивања стварног степена ризика;
- 4) пружање оних услуга за које запослени у обвезнику на основу свог искуства процене да носе висок степен ризика.

Прелазне и завршне одредбе

Ове Смернице се објављују на веб сајту Управе за спречавање прања новца. Обвезници су дужни да своје унутрашње акте ускладе са овим Смерницама у року од 30 дана од дана објављивања на веб сајту Управе за спречавање прања новца.

У Београду, дана 17. 3. 2026. године

в.д. директора
Жељко Радовановић

